

Obchod a rozvoj I.
Strategie nahrazování importů

Politická ekonomie hospodářského
rozvoje 2017

Období před industrializací

Do první světové války:

- Relativně **liberální** obchodní **politiky** (vs. vysoké clo);
- **Export zemědělských** komodit, **dovoz průmyslového** zboží...

Ekonomická struktura rozvojových zemí a kolonií:

- 60.léta: **zemědělství** cca 50% ekonomické aktivity; **průmysl** méně než 15%;
- Struktura exportů: zejména **primární** komodity (50-80%);
- Velmi **úzká škála** vývozů – někdy i jediná komodita (Brazílie, Ghana, Čile..);

Od konce 50.let do začátku 80.let:

- **Protekcionalistické** politiky;
- Soupeření mezi **městem** a **venkovem** jako důsledek logiky komparativní výhody (hojná **půda**, vzácný **kapitál**...).

Koncentrace exportních komodit cca 1913 (procenta)

	TOP produkt	Procenta	Další produkt	Procenta	Celkem
Argentina	Kukuřice	22,5	Pšenice	20,7	43,2
Bolívie	Cín	72,3	Stříbro	4,3	76,6
Brazílie	Káva	62,3	Kaučuk	15,9	78,2
Chile	Nitráty	71,3	Měď	7,0	78,3
Kolumbie	Káva	37,2	Zlato	20,4	57,6
Kostarika	Banány	50,9	Káva	35,2	86,1
Kuba	Cukr	72,0	Tabák	19,5	91,5
Domin. rep.	Kakao	39,2	Cukr	34,8	74,0
Ekvádor	Kakao	64,1	Káva	5,4	69,5
Salvador	Káva	79,6	Drahé kovy	15,9	95,5
Guatemala	Káva	84,8	Banány	5,7	90,5
Haiti	Káva	64,0	Kakao	6,8	70,8
Honduras	Banány	50,1	Drahé kovy	25,9	76,0
Mexiko	Stříbro	30,3	Měď	10,3	40,6
Nikaragua	Káva	64,9	Drahé kovy	13,8	78,7
Panama	Banány	65,0	Kokos	7,0	72,0
Paraguay	Yerba maté	32,1	Tabák	15,8	47,9
Peru	Měď	22,0	Cukr	15,4	37,4
Portoriko	Cukr	47,0	Káva	19,0	66,0
Uruguay	Vlna	42,0	Maso	24,0	66,0
Venezuela	Káva	52,0	Kakao	21,4	73,4

Podíl komodit a pořadí podle významnosti v latinsko-amerických exportech (procenta)

	1934- 1938	Rank	1946- 1951	Rank	1963- 1964	Rank
Káva	12,8	2	17,4	1	15,0	2
Ropa	18,2	1	17,3	2	26,4	1
Cukr	6,1	4	10,2	3	8,6	3
Bavlna	4,5	8	4,7	4	4,3	6
Měď	4,7	7	3,4	8	4,9	4
Pšenice a mouka	5,1	6	4,2	6	1,7	
Hovězí a dobytek	5,7	5	4,4	5	4,4	5
Vlna	4,3	9	3,7	7	2,0	9
Kukuřice	6,3	3	2,0		2,0	10
Ryby	0		0,1		2,4	8
Kůže	3,5	10	3,2	9	0,5	
Železná ruda	0		0,1		2,8	7
Lesní produkty	1,0		2,3	10	1,0	
Uvedené a navíc kakao, olovo, banány, cín a nitráty.	80,4		79,3		81,8	

Dominance agrárních skupin

- Logika fungování: **agrární skupiny** pro liberální politiku vs. **průmyslový sektor** pro protekcionismus + třetí sektor (non-trade sector) ambivalentní;
- Do WWI **agrární skupiny dominovaly** politickému systému + omezená politická participace -> **liberální obchodní politika**.
- Latinská Amerika – **pozemkové** elity ve spojení s **armádou** -> **autoritářské** systémy;
- Asie a Afrika – **agrární skupiny** dominují prostřednictvím **post-koloniálních** struktur;
- Enklávové zemědělství (Asie), transformace na „cash crops“ (Afrika) – export;
- Změny od začátku 20. let (důsl. WWI) – gradují ve 40. letech 20st.

Nástup urbánních zájmů

- **Latinská Amerika**: ekonomické **šoky** ze světových válek (válka: nedostatek průmyslového zboží a pokles cen komodit - > nárůst protekcionismu);
- Vznik **domácího průmyslu** – urbánní sektor (průmyslníci, dělníci, asociace, odbory);
- Tendence udržet **protekcionistické** politiky po válce...
- Po válce vlády méně napojeny na agrární skupiny – **nové koalice** (průmysl, dělníci, města, státní zaměstnanci + armáda)...(Peron, Vargas).
- **Asie**: pokles vlivu agrárních zájmů v důsledku dekolonizace – **národní rozvojový projekt** – alliance capitalism...
- **Afrika**: tendence spíše **zdědit** než změnit systém (prům. menší role než non-trade...klientelismus a boj o moc).

Strukturalistická kritika domácího trhu

- Zásadní překážkou industrializace jsou **tržní selhání**:
 - Zdroje zaseknuty – trh je nedokáže převést (generuje rozhodnutí o ***současných*** produktivních aktivitách);
 - Předvídání ***budoucí*** alokace: problém komunikace a koordinace (stát);
 - Problém **komplementární poptávky** (monetizace ekonomiky);
 - Problém **interdependence** mezi subjekty tržních procesů (dodavatelsko-odběratelské vztahy);
- Řešení: státem vedený „**big-push**“ – plánování, koordinace, investice, protekce...

Strukturalistická kritika mezinárodní ekonomiky

- **Mezinárodní obchod** (GATT) poskytuje minimum prospěchu rozvojovým zemím (tj. exportérům primárních komodit)...
- Rozvojové země trpí zhoršováním **směnných relací**:
 - V jádru a periferii se projevuje **zvyšování produktivity** (rozvoj techniky) různě: **růst mezd** v AIC vs. **pokles cen** v DCs;
 - Rozdílná je **elasticita poptávky** po primárních komoditách a průmyslovém zboží (v závislosti na rostoucích příjmech roste poptávka po průmyslových výrobcích spíše než po komoditách);
- **Zhoršování směnných relací snižuje potenciál** rozvojových zemí získat kapitál k **industrializaci**;
- **Dochází** ke zhoršování směnných relací (jak měřit)?

1960 Protekcionismus v LATAM (clo %)

	Spotřební zboží (kr.s.)	Spotřební zboží (dl.s.)	Polotovary	Suroviny pro průmysl	Kapitálové zboží
Argentina	176	266	95	55	98
Brazílie	260	328	80	106	84
Čile	328	90	98	111	45
Kolumbie	247	108	28	57	18
Mexiko	114	147	28	38	14
Uruguay	23	24	23	14	27
EHS	17	19	7	1	13

Strategie industrializace nahrazením importů (ISI)

- **Stát** hraje klíčovou roli – země dosáhne industrializace díky nahrazení importů průmyslového zboží domácí výrobou...
- **Fáze „snadné“ ISI**: - imitace vyzkoušených postupů, jednoduché spotřební zboží (nízká kvalifikace, nízká ochrana „severu“, dostupné technologie: *nábytek, obuv, oděvy, cement, pivo, soda...*);
- **Fáze „komplexní průmyslové výroby“**:
 - „Export-led growth strategy“ (Asie) – světový trh...
 - „Sekundární“ ISI (Latinská Amerika) – stále domácí trh...

- Přejít k produkci **zboží dlouhodobé spotřeby**...
- Argentina, Brazílie, Čile – produkce **automobilů** (růst podílu doma produkováných komponent) + „backward linkages“;
- Vládní **nástroje**: obchodní **bariéry** (infant-industry argument), **plánování, investiční politiky**:
 - Zákaz dovozu zboží, které má substitut;
 - 5 leté plány – výběr cílových odvětví;
 - Znárodnění/striktní kontrola finančního sektoru;
 - Vytvoření státních podniků (Brazílie, Indie).
- Velkou část **nákladů** nese na export orientované **zemědělství** (zdanění exportů);
- Ceny průmyslového zboží pro **spotřebitele** jsou vysoko nad světovou cenou - ISI redistribuuje příjmy...
- Rychlý hospodářský **růst** v 60. a 70. letech: 6%-7,6% ročně (průmysl 5-10%)!

Etapy industrializace – Mexiko (M) a Brazílie (B) 1880-1970

	Export komodit 1880-1930	Primární ISI 1930-1955	Sekundární ISI 1955-1968
Hlavní odvětví ekonomiky	M: drahé kovy, horniny, ropa B: káva, guma, kakao, bavlna	M a B: textil, potraviny, cement, železo a ocel, papír, chemikálie, stroje	M a B: automobily, stroje, petrochemické výrobky, farmaceutické výrobky
Hlavní ekonomičtí aktéři	M: zahraniční investoři B: domácí soukromé firmy	M a B: domácí soukromé firmy	M a B: státní podniky, MNC a domácí soukromé firmy
Orientace ekonomiky	Světový trh	Domácí trh	Domácí trh

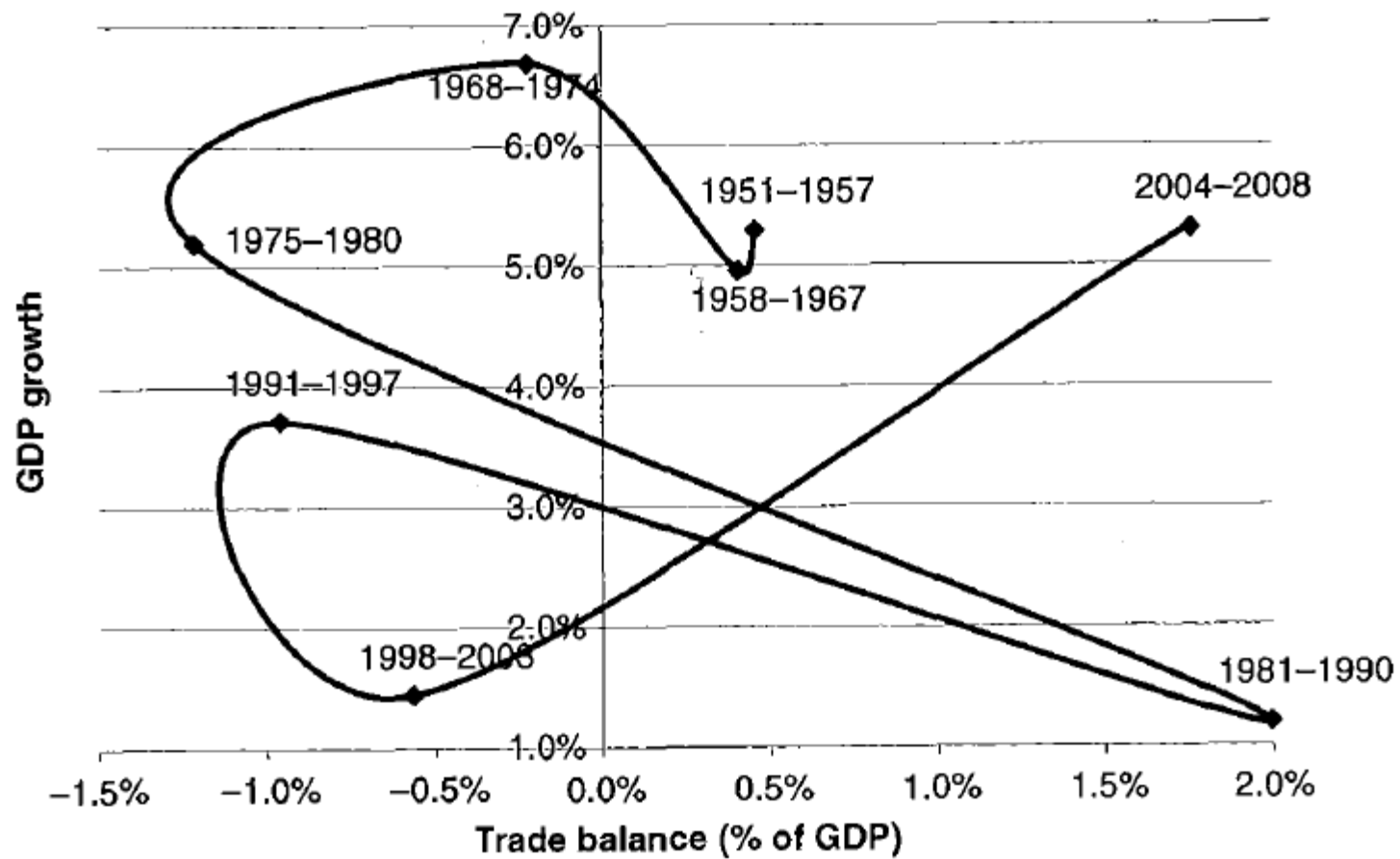
Podíl průmyslu a zemědělství na HDP a tempo jejich růstu (procenta)

	Průmysl					Zemědělství				
	Podíl na HDP			Roční růst		Podíl na HDP			Roční růst	
	1950	1974	1980	1950- 1974	1974- 1980	1950	1974	1980	1950- 1974	1974- 1980
Brazílie	21,9	30,6	30,2	8,7	6,7	20,7	9,3	8,6	3,7	5,3
Mexiko	17,2	23,5	23,9	8,0	6,7	18,7	9,9	8,4	3,8	3,5
Argentina	23,8	31,6	27,5	4,9	-0,6	16,0	12,4	11,6	2,6	0,7
Čile	25,6	25,9	22,2	3,4	1,2	9,7	6,8	6,6	1,9	3,2
Uruguay	18,9	22,2	22,4	2,3	4,9	13,8	11,2	10,2	0,7	3,1
Latinská Amerika	19,9	27,2	26,7	7,5	5,4	20,3	11,2	10,4	3,5	4,3

Tempo růstu exportů zboží a služeb (roční nárůst v procentech v USD 2000); **podíl exportu na HDP** (v USD 2000).

	Růst exportu				Podíl exportu na HDP			
	1945- 1957	1957- 1967	1967- 1974	1974- 1980	1945- 1957	1957- 1967	1967- 1974	1974- 1980
Brazílie	0,6	4,2	11,3	10,1	6,0	3,6	4,0	4,1
Mexiko	4,4	3,0	6,3	10,6	8,6	6,8	5,9	6,1
Argentina	-0,2	3,0	1,3	7,3	5,0	4,1	3,5	4,5
Čile	-1,0	4,6	3,2	13,6	13,2	11,0	10,3	17,5
Uruguay	-4,3	4,9	1,0	10,5	9,7	8,4	8,2	11,2

	1960- 1967	1967- 1974	1974- 1980	1980- 1990	1990- 1997	1997- 2003	2003- 2008	2008- 2010
Latinská Amerika	4,6	6,0	8,6	5,5	9,5	6,2	6,5	0,8

Reforma mezinárodního systému

- Rozvojové země hledají mechanismus k přesměrování příjmů z jadra na periferii...
- GATT systém není zaměřen na problémy rozvojových zemí...
- 1964 UNCTAD – G77...
- Navrhované mechanizmy: stabilizace cen **komodit**, přímé **transfery, přístup** na trhy...
 - **GSP** – preferenční přístup;
 - 1974 – Nový mezinárodní ekonomický řád (**NIEO**);
 - 1973 **OPEC** – komoditní zbraň.
- 80-léta – rozvojové země mají vážné nerovnováhy platební bilance, potřebují asistenci IMF a WB... Postoj OECD odmítavý...

Ekonomická struktura (HDP %)

Latinská
Amerika

	Zemědělství	Zpracovatelský průmysl	Těžební a stavební průmysl	Služby
1960	16	21	10	53
1980	10	25	12	51
1995	10	21	12	55

Subsaharská
Afrika

	Zemědělství	Zpracovatelský průmysl	Těžební a stavební průmysl	Služby
1960	36	12	18	40
1980	24	12	24	38
1995	10	15	15	48

Východní
Asie

	Zemědělství	Zpracovatelský průmysl	Těžební a stavební průmysl	Služby
1960	46	16	12	31
1980	27	27	12	32
1995	18	32	12	38